Ն. 4692 — [88] ՅՈՒԼԻՍ 11 ՀԻՄԱՍ ԻՐԹԷՍԻ — 22 ԻՆՃԻ ՍԷՆԷ — ԱԼԱՖՐԱՆԿԱ ՅՈՒԼԻՍ 23 ՀԻՄԱՍ ԻՐԹԷՍԻ — Ն. 4692

ԳԻՆԸ

Իսթանպոլ եւ Ռումելիա
Պիր սէնէ մէճիտիյէ 7
Ալթը այ „ 4
Իւչ „ „ 2

Պիր նիւսխէ 20 փարա։

Թաշրաւար եւ Եւրոպա
Պիր սէնէ, մէճիտիյէ 10
Ալթը այ „ 5
Բոլոր իւճրէքի պիտէ այիտ տիր։

Անանցորդի Էջերեան

ՄԻԻՆԱՏԻՒ ԷՐՃԻԵԱՆ

ԻԼԱՆԼՈՒ

Պիրինճի տէֆա իչին սաթըրը 3 ղ.
Իքինճի „ „ „ 2 ղ.
Իւչիւնճիւ „ „ „ 1 ղ.

Իլան սըրասընա գօնուլմասան իլանաթ ու իխթարաթըն սաթըրը 5 ղ.

Մէքթուպլար Կ. Պ. Փանոսեան խամինէ եազըլըր

Իսթանպոլտա, Գալաթասա Բէնչէնպիհ-պազարընտա Իրսի խանընտա Ն. 41։

20 ՓԱՐԱ.

20 ՓԱՐԱ.

՝ԹՈՒՄՈՒԶ ՀԱ ՊԱՆ ՀԱ ՀԱ ՀԱ

ԻՍԼԱՀԱԹ

(Պու տախի տիւնքի վագրթ ղազէթասընտա կէօրիւլմիւշ տիւր.)

Իսլահաթ հադգընտա պիր իքի կիւնտէն պէրու նէշր իթմէքտէ օլտուղումուզ միւլահազարար, մէմուլիմիզին ֆէվգինտէ մաղհարը հիւսնի նազարը ումում օլմասը յլա, պու կիւն տախի օլ վատիտէ, խամէրանը պահս վէ մէգալ օլմաղը միւնասիպ կէօրտիւք։

Պու կիւնքի կիւնտէ, տէվայիրի հիւքիւմէթին ահվալինէ աթֆը նազար իթսէք, հէր պիրինտէ մէսալիհի ատիեէյի բուղմէրրէ իլէ իշթիղալ օլունմագտա պուլունտուղունու, վէ թէրադդրեաթա միւթէալիգ հէր նէ իշ օլուր իսէ օլսուն, «բարա եօզ քի եաբալըմ» թապիրիյլէ, կէրուեէ գալտըղընը կէօրիւեօրուզ։

Իսլահաթ իճրասը իշին, բարա պուլմագ, պիզիմ իւլքեամըզ կիպի պիր իւլքեանընն մալիքի օլան պիր հիւքիւմէթէ կէօրէ, ասանթէրինի ումուր տուր։

Ֆուատ բաշայի մէրհում, «իսլահաթ ագչէեէ, վէ ագչէ իսլահաթա միւհթաճ օլտուղունտան, թէշէքքիւլ իտէն հալգայի ֆէսատըն նէրէսինտէն թութուլաճաղը պիլինէմէեօր» թապիրի լաթիֆիյլէ, իսլահաթ հադգընտա իզհարը աճզ իտէր իտի։

Պու թապիրին լէթաֆէթի ղայրի միւնքիրը իսէ տէ, հադգթաթը հալէ մութապագաթը թէսլիմ օլունամազ։

Իսլահաթ մատտէսինտէ ագչէեէ թէվագգուֆ, վէ ագչէ օնա թէվագգուֆ կիպի, պիր սիլսիլէյի տէվրիեէ մէվճուտ օլմաեբզ, օ սիլսիլէյի մանիաեը մուգայյէտէ, պիզիմ պիր թագըմ քիւհնէ էֆքեարտա ատէմիերին էզհանընը իւգտէի էվճամա տիւշիւրէն, զինճիրի ճէհլ վէ քիւթէպկինի տիր։

Իսլահաթ ագչէեէ միւթէվագգիֆ տըր թապիրի եանլըշ օլուպ, ճիտտէն իսլահաթ վէ իմարաթա թէշէպպիւս, ագչէ հուսուլէ կէթիրմէկէ տախի թէշէպպիւս իթմէք տիմէք տիր։ Ճիտտի վէ հադգդի թէշէպպիւսաթը իմարիեէ վէ իսլահիեէնին ագչէսի պէրապէր կէլիր։

Եալընըզ սաթհի վէ սուվէրի իսլահաթ վէ իմարաթա թէշէպպիւս օլունուր իսէ, օլ վագրթ խազինէտէն ագչէ սարֆընա մէճպուրիեէթ կէօրիւլիւր քի, օ տա իսրաֆաթ գապիլինտէն տիր։ Ճիտտի թէշէպպիւսաթը իսլահիեէտէ միլեարլար հազրը տըր։ 0 միլեարլար իշին հիւանի նէյյէթ, էմնէյյէթ, թէսհիլաթ, շարթ վէ էսաս տըր։

Պու իւչ մատտէնին պիրինճիսի, եանի հիւանի նէյյէթ պիր թէշէպպիւսիւ ճիտտէն իքմալ իթմէք նէյյէթի, վէ օ թէշէպպիւսիւ, մահզա «թէշէպպիւս իտիլտի» տէնիլմէք իշին եաբմամագ քէյֆիեէթի օլուպ, ասհապը սէրմաեէեէ գանաաթ վիրէճէք ալեայիմի հիւսնի նէյյէթ, հէր նէ իսէ, անը իպրազա շիթապ, վէ միլքիմիզի վէ խազինէմիզի պիհուտէ վէ պիլա լիւզում զահմէթ չէքմէքտէն ըէհաեապ իթմէլիյիզ։

Իքինճիսի օլան էմնէյյէթ քէյֆիեէթի, թէահիւտաթըմզը իֆա իտէճէկիմիզ հադգընտա էմնէյյէթ վիրմէք տիր։ Պու էմնէյյէթ մատտէսի, ումուրը հիւքիւմէթի իշին, մէսայիլի հաեաթիեէտէն սաեբլմալը տըր։ Հիւքիւմէթին թէահիւտաթը մուգատտէս հիւքմունտէ թութուլուպ, պիր թէահիւտիւն իճրասը, տէվլէթճէ ֆէտտաքեարլըգլարա միւհթաճ օլա պիլէ, իխթիեարը ֆէտտաքեարի իլէ, իֆայի թէահիւտաթ օլունմաեա հիմմէթ իտիմէլի տիր։

Պաղը մէմուրինիմիզ, պաղը թէահիւտաթը ատէմը իֆա իլէ պէրապէր, էճանիպին իթիրազաթընա ճէվապլար վիրմիշ օլմազլէ, միւֆթէխիր կէօրիւնիւեօրլար։ Նէ՛ եանլըշ էֆքեար։ Էճանիպին իթիրազաթը պիզճէ ճաի էնտիշէ օլմաեբզ, պիզիմ իֆայի թէահիւտաթ իթմէմէքլէ, իսթիհսալ իտէճէկիմիզ նէթիճէ, միւճէրրէտ քէնտի իթիպարըմըզա, վէ քէնտի մէնֆաաթըմըզա խալէլ կէթիրմէքնէթիճէսի օլմուղունտան, էճանիպ, նէ ճէվապ վիրսէք, սիւքիւթ իտէրլէր։

Իթիրազ իթսէլէր պիլէ, ատէմը գապուլ նասիհաթը կէօրիւնճէ, մատամքի իշ քէնտիլէրինէ այիտ տէյիլ տիր, էլպէթթէ իսրար վէ իպրամ թարաֆընտա պուլունմազլար. պուլունսալար տախի իլհահ վէ իսրարլարը մահտուտ օլաճաղը պի իշթիպահ տըր։

Էմնիյյէթ մատտէսի, մուամէլաթըմըզը հէր գըսմընտա ճարի օլմագ լազըմ կէլտիկի հալտէ, պիզտէ, պիլաքս քեաֆֆէյի մուամէլաթտա ատէմի էմնիյյէթ մատտէսի գարարկիր օլմուշ պիր քէյֆիեէթ հիւքմունտէ օլտուղու, պէտխահանընմըզը ճիւմլէի նէշրիեաթընտան օլուպ, տէվլէթճէ պիր թէահիւտ իճրա վէ իլան օլունտուգտա, տիւշմէնլէր, օ թէահիւտիւ իճրա վէ իմզա իտէն զաթ պիլէ, «պագալըմ նէ վագթա գատար հիւքմիւ ճարի օլաճագ տըր» միւթալաասընտա պուլունուեօր տիեօրլար։

Պէօյլէ նէշրիեաթա սէպէպ վիրմէք, պէնաի տէվլէթի էսասընտան թախրիպ իտէճէք մատտէ տէյիլ մի տիր։

Իւչիւնճիւ շարթ օլան թէսհիլաթ մատտէսի, պիզիմ իշին էն մուհիմմ մատտէ տիր, զիրա թասիպի ումուր իթմէք, էրքեանը հիւքիւմէթիմիզէ թապիեաթը սանիեէ օլմուշ պիր քէյֆիեէթ տիր տիեօրլար։

Քէզալիք պիր տայիրէյի տէվլէթ պիր իշ տիւշինճէ, էն պիսիւք մէմուրտան էն քիչիւք մէմուրունա գատար, քեաֆֆէյի մէմուրիյն օ իշի թասիպ իթմէկի, ատէթա վազիֆէ իթիպար իթմիշ հիւքմունտէ պուլունուեօրլար տէնիլտիկինի իշիտիեօրուզ։ Պիր իշին թէսհիլի իլթիզամ օլունմագլա, թասիպի իլթիզամ իտիլմէք, բէք գօլայ անլաշըլըր պիր շէյ տիր։

Պիզտէ, սէրվէթի ումումիեէմիզի թէզեիտ, վէ ահվալիմիզի թէրքիհ իտէճէք մէվատտա, պէհէմահալ թասիպ թարաֆը իլթիզամ գէլընեօր կիպի կէօրիւնիւեօր։

Հէր քէս, իլթիզամ իթտիկի մէսլէք իշին պիր թագըմ իլէլ վէ էսպապ սէրա իտէպիլիր։ Պունուն իշին թէէխիրի իճրասթ, վէ մէնենի թէշէպպիւսաթ եօլունտա պուլունանլար տախի մէսլէքի միւթթախէզի մէեշումէրինի թասլիլ իթմէքտէ զահմէթ չէքմէզլէր։ Ամա, թէսհիլ թարաֆընը իլթիզամ իտէնիլէր պուլունսա, օ իլէլ վէ էսպապը թէէխիրիեէնին քեաֆֆէսինի միւմքին մերթէպէ թահվիլ, վէ պիր սուրէթի թէէմինիեէեէ թէպտիլ միւմքին օլտուղու հալտէ, հաեբ՛ֆ, սատ հաեբ՛ֆ քի, օ ճիհէթէ իլթիֆաթ իտէն պիլէ պուլունմատըզը իտտասը քէսպի ումումիեէթ իտիպ, իլթիզամը թասիպաթ իտէնլէրին ագվալ վէ միւլահազաթը, վիգաեէյի մէնֆաաթը տէվլէթ վէ մէմլէքէթ իշին տէրմիեան գելընմըշ տելայիլ վէ պէրահին հիւքմունտէ գալըեօր։

Իշթէ պու իւչ շարթ լազըմ տըր քի, էսասը միլքիմիզտէ, թէշէպպիւսաթը ազիմէյի իմարիեէ վէ իսլահիեէ, միզապը սէրվէթ վէ սաման մագամընտա, ճէպի ամալըմըզը, լէպրիզի զէր վէ սիմի մէնֆաաթ, վէ հէմ տէվլէթի վէ հէմ էհալիյի վարէսաթէյի զարուրէթ իտէճէք չէրայիթ տիր։

Միւթալաաթը մէսրուտէի աճիզանէմիզ տայիր միւլահազաթ պէեան իտէն պազը զէվաթ, թէվսիի մէէզունիյյէթ վէ իսթիխսամը էճանիպ եօլունտաքի իֆատաթըմըզա մուգապիլ, «իդթիտար եէնէ պիզիմ մէմուրլարտա գալաճագ իսէ, անլէր եէնէ սուի իսթիմալտա պուլունաբրլար։ Էճանիպէ թէվսիի իգթիտար օլունսա, անլէր տախի ահվալը մէմլէքէթի պիլմէզլէր» եօլունտա պազը միւթալաաթ տէրմիեան լյլեեօրլար։

Պու միւլահազաթ, թէվսիի մէէզունիյյէթլէ պէրապէր, ըէֆի ուսուլը մէսուլիյյէթ օլունմագ կիպի պիր թէքլիֆտէ պուլունմագտա օլտուղումուզ զէհապընտան նէշէթ իտէր։ Հալ պու քի ուսուլը մէսուլիյյէթ, պիր հէյեէթի իճթիմաիեէնին սիլահը միւտաֆասը հիւքմունտէ օլուպ, ուսուլը մէսուլիյյէթ լաեբզբյլա թէնսիզ վէ թէէսսիս օլունմատըգճա, հէմ եէրլիտէն վէ հէմ էճնէպիտէն սուի իսթիմալաթ մէշհուտ օլաճաղը, հէր կիւնա իսպաթ վէ թալիլ իհթիեաճընտան պէրի տիր։

Մէմուրլարըն հիւանի իսթիմալը ահքեամը գավանիյն վէ նիզամաթ խուսուսունտա, իգթիտարլարը նէ գատար թէվսի օլունմագ լազըմ իսէ, սուի իսթիմալ խուսուսունտա մէյտանը հարէքէթլէրի օլ գատար թէնք օլմալը տըր։

Խայր ու մէնֆաաթը մէմլէքէթ ուղրունտա, սարֆը մէսաի իշին պիր գաղա դայմագամը, պիր վալի թարաֆընտան կէօսթէրիլէն թասիպաթա իլթիֆաթ պիլէ իթմէմէկէ միւգթէտիր պուլունմագ լազըմ տըր։

Իգթիտարընը սուի իսթիմալ խուսուսունտա իսէ, պիր վալի պիր գաղա դայմագամընն իֆատաթ վէ միւլահազաթընա իլթիֆաթ իթմէմիշ օլմագտան տօլաեբ շիտտէթլէ մէսուլ վէ մուաթբպ թութուլմագ իգթիեղա իյլեր։

Պու միւթալաաթը աճիզանէմիզ վէճհլէ հարէքէթ օլունտուղու, վէ ամալը մախսուսէի հազրէթի թաճտարի մուճիպինճէ, ճիտտէն թէրֆիհի ահվալը էհալիյի մուճիպ թէշէպպիւսաթա, պիլա իֆաթէյի վագբթ, տէսթի հիմմէթ վուրուլտուղու թագտիրտէ, հիչ թասմին օլունմամաեաճագ ազ պիր վագբթ իշինտէ, հէմ տիւեունումուղու թէսվիեէ, վէ հէմ տէվլէթիմիզի թագվիեէ իտէճէկիմիզտէ զէրբէ գատար իշթիպահ իտէնլէր վար իսէ, մութլագա եա ճէհլէն վէ եա թէճահիւլէն իշթիպահ իտէնլէր օլմագ լազըմ կէլէճէճյինտէն, վէ արթըգ մէնֆաաթը տէվլէթ վէ մէմլէքէթի, քիւթէպին օլանլարընն էֆքեարը մախսուսէսինէ ֆէտտա ճաիզ օլամաեաճաղընտան, էօյլէ իշթիպահ էրպապընն սէօզլէրինի հիչ հիւքմունտէ թութմալըեըզ։

Էօյլէ իշթիպահ էրպապընա, շիմտիեէ գատար մէնֆաաթը տէվլէթ ուղրունտա նէ եաբաբզլարընը սօրալըմ։

Քիւհնէ էֆքեարը ճահիլանէ ասհապընա, տէվլէթի դուրպան իթմէկէ հիչ պիր սահիպ ինսաֆ բազի օլմազ։ Թէշէպպիւսաթը աճիլէտէ էզդաղա արա սբրա զարարլարա տախի բասթ կէլինճէ, օ զարարլար հիչ պիր վագբթտա, հալը պէթալէթի վէ ատալէթին նէթիճէսինտէքի վէխամէթէ գբեաս գապալ իյլեեէմէզ։

ՏԱԽԻԼԻ ԻՍԹԻԳՐԱԶ

28 քեանունի սանի սէնէ 1296 թարիխինտէ նէշր ու իլան օլունան լայիհա մուճիպինճէ, էմլաք վէ ագար վէրկիսինին պիր միսլի օլարագ ախաղը, միւգթէզալի իտատէյի սէնիյյէյի հազրէթի Բաթիշահիտէն օլան իսթիգրազը տախիլինին սուրէթի իսթիֆասըյլա, մուգապիլինտէ վէրիլէճէք թահվիլաթը, նէ վէճհլէ իթա օլունմասը լազըմ կէլէճէկինի միւպեյյին օլարագ, պու քէրրէ մաթպաայի ամիրէտ թապ օլունան վէ վիլաեաթա թէվզիի տէրտէսթ պուլունան թալիմաթը սուրէթի տիր։

1. Մադդե. — Իսթիդրազը մէզպուր մուգապիլինտէ վիրիլէճէք թահվիլաթը հավի օլտուղու մէպալիղ, հէր քէսին իֆասընա մէճպուր օլտուղու մէպալիղ իլէ միւթէնասիպ օլմասը լազըմէտէն իսէ տէ, պէօյլէ սուրէթի միւթէխալիֆէտտէ թահվիլաթ թապը միւմքին օլամաեաճաղը կիպի, էլ եազբսը իլէ թահվիլաթ եազբմասընտա տախի պիր չօգ մէխազիր պուլունտուղունտան, իսթիգրազը մէզպուրէ մուգապիլ վիրիլէճէք թահվիլաթին պէր վէճհի զիր, իւչ ճինս օլարագ թապը գարարլաշտըրըլմըշ տըր։

Պէհէրէ	Թահվիլ	
ղրուշ	ադէտ	ղրուշ
60	500,000	30,000,000
150	200,000	30,000,000
300	800,000	240,000,000
	1,500,000	300,000,000

2. Մադդե. — Իսթիդրազը մէզպուր, լայիհաեը մէզբիւրէնին ալթընը մատտէսինէ թէվֆիգան թայեին օլունան միւտտէթ զարֆընտա, վէ պիր տէֆատա ախզ վէ իսթիֆա օլունարագ, մուգապիլինտէ, պալէատէ մուհարբէր թահվիլաթան իճապ իտէն միգտարը տէրհալ ագչէի իթա իտէնլէրէ վէրիլէճէք տիր։ Ֆագաթ պիր շախսը, իսթիգրազը տախիլի օլարագ վիրէճէկի ագչէ, մէսէլա 65 ղրուշ օլտուղու հալտէ, պունուն մուգապիլինտէ եէնէ օլ մըգտար ղրուշլուգ թահվիլ իթասը միւմքին օլամաեաճաղընտան, պունա մահտուպէն 60 ղրուշլուգ պիր գբթա թահվիլի ալը վէրիլիպ, գուսուրու օլան 5 ղրուշ մուգապիլինտէ պիր գբթա մուվագգաթ սէնէտ վէրիլէճէք տիր։ Իսթիզրազը տախիլիյի մէճպուրիսի, 60 ղրուշտան նօգսան օլանլարընն թէսլիմ իտէճէկի ագչէլէր մուգապիլինտէ, հէր ֆէրտէ այրը այրը թահվիլ վէրիլմէք, եէնէ գապիլ օլամաեաճաղընտան, ֆարագա 35 ղրուշ օլարագ, իքի քիմէնտէ թարաֆընտան կէթիրիլմիշ օլան 70 ղրուշ իշին հեր իքիսինին մուվաֆֆագաթը օլտուղու հալտէ, 60 ղրուշլուգ պիր թահվիլ իլէ, 10 ղրուշլուգ պիր գբթա սէնէտի մուվագգաթ վիրիլէճէք, վէ մուվաֆֆագաթ իթմէտիքլէրի հալտէ, հեր իքիսինէ տէ, վիրտիքլէրի բարա իշին պաշգա պաշգա մուվագգաթ սէնէտլէրը իթա իտիլէճէք տիր։

3. Մադդե. — Իքինճի մատտէտ պէեան օլունտուղու իւզրէ, թէսլիմ օլունաճագ ագչէլէրին քիւսիւրաթը մուգապիլինտէ իթասը լազըմ կէլէն մուվագգաթ սէնէտլէր գօչանը, վէ ղրուշ մահէլէրի աչըգ օլարագ, թապ իթտիրիլիպ, պիճիւմէ վիլաեաթ վէ տէվայիրէ իրսալ օլունաճագ, վէ պունլարտան սարֆ օլունանլարը, գօչանլարընտան գաթթ օլունարագ, հեր նէ մըգտար քիւսիւր ղրուշ իշին վէրիլմիշ իսէ, տէրունինէ պիթթահրիր մալ մէմուրլարը վէ սանարգ էմրէլէրի թարաֆընտան թէմրիր օլունարագ, ասհապընա իթա օլունուպ, մըգտարը ղրուշ գօչանընա տախի իշարէթլէ, կէրէք տէրունի սէնէտէ վէ կէրէք գօչանընա, սրբա նիւմէրասու վաղ օլունաճագ տըր, վէ պու սէնէտլէրտէն ղայրը էզ սարֆ գուսուր գալան մըգտարը, գօչանլարըյլա պէրապէր թաղինէյի ճէլիլէեէ իեատէ գելընաճագ տըր։

4. Մադդե. — Մէվատտը սապըգատա պէեան օլունտուղու վէճհլէ, քիւսիւրաթըն ախզընը միւպէյեին վէրիլէճէք սէնէտաթ ասհապընտան պիր գաչը էլլէրինտէ պուլունան մուվագգաթ սէնէտլէրի, եէկտիկէրլէրինէ ֆիրուխթ իլէ, վէ եախսա սուրէթի ախէրլէ ուղրաշըպ, շախսը վահիտէ վիրէրէք, թաղինէյի ճէլիլէեէ վէ եախսա այիտ տուղու տէվայիրը վէ վիլաեաթա կէթիրտիքլէրի հալտէ, իշպու նէտայէրին եէքիւնու 60 ղրուշ, վէ ելիեատէ պուլունտուղու սուրէթի իճապը գատար գուբօնու թահվիլաթը ասլիտէն վէրիլէճէք տիր։ Ֆագաթ իսթիգրազը տախիլի ղրուշտան նօգսան օլուպ տա, ղրուշա վարընճաեա գատար, նէ մըգտար իգթիղա իսէր իսէ տէ, պունու տախի պաշգաճա, եանընտէն իֆա, վէ եախսա շախսը ախէն ամրը օլտուղու մուվագգաթ սէնէտ իլէ իքմալ վէ իթա էյլէմէք թագտիրտէ, եէնէ պիր ատէտ ղրուշլուգ գուբօնու թահվիլի ալ վէրիլէճէք տիր, վէ պունտան գարը պուլունան մըգտարլարտա քիւսիւրաթ հադգընտա տախի անյլէ պու վէճհ իլէ մուամէլէ օլունաճագ տըր։

5. Մադդե. — Մէզբիւր լայիհանընն 6ընճը մատտէսի մուճիպինճէ իսթիգրազը տախիլինին զէմանը թիհսալի օլան կէլէճէք 97 սէնէսմարտ իպթիտասընտան մայիս նիհայէթինէ գատար, իւչ այ զարֆընտա, թահվիլաթը ասլիեէ, մալիեէ նէզարէթի ճէլիլէսի մարիֆէթյլէ թապ իթտիրիլէրէք, իճապ իտէն տէվայիր վէ վիլաեաթա ճէսթէ ճէսթէ իրսալ օլունաճագ իտտէ, միւքէլլէֆյինին մէճպուր օլտուղու իսթիգրազ ագչէսինի, ասհապը հավիյյէթ թարաֆընտան միւտտէթի մէզպուրէտէն էվվէլ, ֆագաթ եախսա թահվիլաթը մահէլէրինի իրսալինտէն մուգատտէմ վէրիլմէսի արզու օլունտուղու հալտէ, թէսհիլաթ օլմագ իւզրէ, մահէլէրինճէ իգթիղա իտէն սէնէտի մուվագգաթլար տէրհալ իթա օլունմաբ իճապ իտէն մահէլէրէ, մալիեէ նէզարէթի ճէլիլէսի թարաֆընտան ումումէն շիմտիտէն իշար օլունաճագ, վէ պու սուրէթլէ վէրիլէճէք մուվագգաթ սէնէտլէր, թահվիլաթ ասլիեէնին հիյնի իթասընտա իսթիրատատ դելընաճագ տըր։

6. Մադդե. — Մուգատտէմա պաղ վէ իսթիֆա օլունան իսթիգրազը մէճպուրի ագչէլէրի մուգապիլինտէ վէրիլէն սէնէտաթը մուվագգաթանընն թագլիտտէն մասուն օլամաեաճաղը ճիհէթլէ, հեր քէս իսթիգրազը մէճպուրիսի, հեր գանղը մահէլինն մալ սանտըղընա վիրմիշ իսէ, սէնէտաթը մուվագգաթայի մէզբիւրէնին թահվիլաթը ասլիեէ իլէ միւպատէլէսի օլ մահէլատէ իճապ օլունաճագ տըր, վէ հիյնի միւպատէլէտէ զուհուր իտէճէք քիւսիւրաթ իյնի տախի պալէատէ կէօսթէրիլիկի վէճհ իլէ, թէքրար սէնէտաթը մուվագգաթա իթասըյա թէսվիեէ օլունաճագ տըր։

ԱՓՐԻԿԷԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄԸ

Ափրիկէի այժմեան վիճակին նկատմամբ Ուաշինկթընի մէջ հրատարակեալ Էֆրիքէն Ռիփոզիթորի անուն ամսաթերթն ասոյն խորագրով հետեւեալ հետաքրքրական և կարեւոր տեղեկութիւնները կուտայ, զրպս անօգուտ չեմք համարիր թարգմանաբար մեր ազգայնոց հաղորդել։ Ընթերցողք անշուշտ աւելի լաւ պիտի ըմբռնեն սոյն տեղեկութիւնները, եթէ Ափրիկէի նոր աշխարհացոյց մը առջեւնին ունենան։ Գ.

Ամերիկա 1881

Կառավարութիւնք, միսիոնարական, վաճառականական և աշխարհագիտական ընկերութիւնք, և դրամատեարք այժմ Ափրիկէի ամեն մասերը խուզարկելու վրայ են, և այս ընդարձակ ցամաք երկրին նոր թուական մը կ'սկսի։ Քրիստոնեայ ժողովուրդք տակաւ կ'զգան թէ իրենց ջոնից մէջ չեն խաբուիր։ Նոր աշխարհ մը կը բացուի։

Կառավարական էքսպեդիսիոն։ —

Ֆեղեկագրեր ուղղուած են առ Նա. գագահն Գաղղիական հանրապետութեան այն չորս խումբերու ա. ռաջնորդներէն, որք խրկուած էին Սահարայի անապատին մէջէն և վերջին Սենիկալէն մինչեւ Թիմպուկ. թու երկաթուղւոյ մը շինութեանը կատամամբ քննութիւններ ընելու։ Բնիկք զինուք դիմաւորած են այն խումբը որ Սէնդ Լուիսէն ճամբայ ելած էր. բայց միւսները բաղդատաբար յաջողած են տարբեր՝ այլ ապահով ճամբաներով յառաջանալ զուգահեռաբար։

Այս տարի խորհրդարանք 300,000 դալեռ եւս յատկացուցին ծովային գործոց պաշտօնէութեան՝ Մեսիլայի մէջ ամրութիւններ կառուցանելու, Սենիկալէն մինչեւ Նիկէր երկաթուղւոյ մը յատակագիծը շինելու, և հեռագրաթել մը հաստատելու Իլ տը Սէնդէն մինչեւ Քէյի Վէրա։

Գերմանիոյ կառավարութիւնը 25 հազար դալէռ յատկացուցած է վաճառականական խուզարկութեան մը համար։ Այս գումարով և անհատից նպաստներովը Գերմանիոյ Աշխարհագիտական ընկերութիւնը այժմ Ափրիկէի մէջ առանձինն ունի վեց տարբեր խուզարկու խումբեր ընդ առաջնորդութեամբ Պարոնայց Պիլիների, Սէնցի, Ռօհլֆսի, Պոհմի, Բօկկէի և Ֆէլէկիի։

Իտալիա հաստատած է իր իշխանութիւնը Ափրիկեան ցամաքին վրայ, գրաւելով Ասապի ծոցը, հարաւակողմն Սէնդ Բօլ տը Լօանսօի, և զրկած է ճարտարապետներ և պաշտօնեայներ հոն գաղթականութիւն մը հաստատելու համար։ Ասապի նաւահանգիստը ընդարձակ է, և որ և է մեծութեամբ նաւ կրնայ խարսխել անդ։

Եգիպտական կառավարութիւնը հրամայած է պաշտօնական արշաւանք մը ի Սուտան աշխարհագիտական և տնտեսագիտական նպատակներով։

Ափրիկէի հարաւային կողմէն Անգլիացիք հետզհետէ կը յառաջանան դէպ ի հիւսիս թէ՛ զինուք և թէ՛ հաստատութեամբ՝ կայսրութիւն մը կազմելով անդ։

Անգլիա ստիպուած է գրաւել ԶՈՒԼՈՒԹԹԱ և ԳԻՕՐԴՕ-ՆՕՂՕ, և ինչպէս կը կարծուի, Տահամէյ Աշանդի ընդհուպ այն կորովի պետութեան տակ պիտի իյնան։

Աշխարհագիտական խուզարկութիւն։— Սպանիոյ Աշխարհագիտական Ընկերութիւնը խուզարկութեան պաշտօնով յարևելեան Ափրիկէ ղրկած է Սուտէն հրամանատարը։

Փորթուկալցի խուզարկու խումբեր միևնոյն ատեն ճամբայ պիտի ելլեն Ափրիկէի արևմտեան և արեւելեան եզերաց վրայ եղած Փորթուկալցւոց երկիրներէն, և մտադիր են, մի քանի վաճառականական կայաններ հաստատելէ յետոյ՝ միանալ երկրին ներսերը։ Հաւանականաբար Զամպէսիի գծէն պիտի յառաջանան որ Ափրիկէի Միսիսիբին է։

Աւստրիական խումբ մը պիտի քննէ զԲալաքքա, և ուրիշ խումբ մը, ընդ առաջնորդութեամբ Հոլուպի, կը պատրաստուի ճամբայ ելլել Բէյի Բոլընիէն խուզարկել զԶամպէսի և զՏարբիուր։

Իտալական խումբ մը այժմ քննութիւններ կընէ Ապիսինիոյ մէջ և յետոյ պիտի անցնի Սուտան։

Ռուսական խումբ մը Նեղոսէն վեր կը ճամբորդէ։

Անգլիական արշաւանք մը, ընդ առաջնորդութեամբ Մր. Թոմսընի, որ յաջողեց հանդուցեալ Մր. Բէյի Ճոնսընի, ամբողջապէս քննած է Նիասսա լճին հիւսիսակողմը և Դանքանեիգա լճին հարաւակողմը եղած երկիրը։

Պրացցա կոմսը այժմ երկրորդ անգամ մը կընէ Օկսվէ գետին ակը գտնելու։

Ֆեղեկագրեր ուղղուած են առ Նագահն Գաղղիական հանրապետութեան այն չորս խումբերու առաջնորդներէն, որք խրկուած էին Սահարայի անապատին մէջէն և վերջին Սենիկալէն մինչեւ Թիմպուկ. թու երկաթուղւոյ մը շինութեանը կատամամբ քննութիւններ ընելու։ Բնիկք զինուք դիմաւորած են այն խումբը որ Սէնդ Լուիսէն ճամբայ ելած էր. բայց միւսները բաղդատաբար յաջողած են տարբեր՝ այլ ապահով ճամբաներով յառաջանալ զուգահեռաբար։

Այս տարի խորհրդարանք 300,000 դալեռ եւս յատկացուցին ծովային գործոց պաշտօնէութեան՝ Մեսիլայի մէջ ամրութիւններ կառուցանելու, Սենիկալէն մինչեւ Նիկէր երկաթուղւոյ մը յատակագիծը շինելու, և հեռագրաթել մը հաստատելու Իլ տը Սէնդէն մինչեւ Քէյի Վէրա։

Գերմանիոյ կառավարութիւնը 25 հազար դալէռ յատկացուցած է վաճառականական խուզարկութեան մը համար։ Այս գումարով և անհատից նպաստներովը Գերմանիոյ Աշխարհագիտական ընկերութիւնը այժմ Ափրիկէի մէջ առանձինն ունի վեց տարբեր խուզարկու խումբեր ընդ առաջնորդութեամբ Պարոնայց Պիլիների, Սէնցի, Ռօհլֆսի, Պոհմի, Բօկկէի և Ֆէլէկիի։

Իտալիա հաստատած է իր իշխանութիւնը Ափրիկեան ցամաքին վրայ, գրաւելով Ասապի ծոցը, հարաւակողմն Սէնդ Բօլ տը Լօանսօի, և զրկած է ճարտարապետներ և պաշտօնեայներ հոն գաղթականութիւն մը հաստատելու համար։ Ասապի նաւահանգիստը ընդարձակ է, և որ և է մեծութեամբ նաւ կրնայ խարսխել անդ։

Եգիպտական կառավարութիւնը հրամայած է պաշտօնական արշաւանք մը ի Սուտան աշխարհագիտական և տնտեսագիտական նպատակներով։

Ափրիկէի հարաւային կողմէն Անգլիացիք հետզհետէ կը յառաջանան դէպ ի հիւսիս թէ՛ զինուք և թէ՛ հաստատութեամբ՝ կայսրութիւն մը կազմելով անդ։

Անգլիա ստիպուած է գրաւել ԶՈՒԼՈՒԹԹԱ և ԳԻՕՐԴՕ-ՆՕՂՕ, և ինչպէս կը կարծուի, Տահամէյ Աշանդի ընդհուպ այն կորովի պետութեան տակ պիտի իյնան։

Աշխարհագիտական խուզարկութիւն։— Սպանիոյ Աշխարհագիտական Ընկերութիւնը խուզարկութեան պաշտօնով յարևելեան Ափրիկէ ղրկած է Սուտէն հրամանատարը։

Փորթուկալցի խուզարկու խումբեր միևնոյն ատեն ճամբայ պիտի ելլեն Ափրիկէի արևմտեան և արեւելեան եզերաց վրայ եղած Փորթուկալցւոց երկիրներէն, և մտադիր են, մի քանի վաճառականական կայաններ հաստատելէ յետոյ՝ միանալ երկրին ներսերը։ Հաւանականաբար Զամպէսիի գծէն պիտի յառաջանան որ Ափրիկէի Միսիսիբին է։

Աւստրիական խումբ մը պիտի քննէ զԲալաքքա, և ուրիշ խումբ մը, ընդ առաջնորդութեամբ Հոլուպի, կը պատրաստուի ճամբայ ելլել Բէյի Բոլընիէն խուզարկել զԶամպէսի և զՏարբիուր։

Իտալական խումբ մը այժմ քննութիւններ կընէ Ապիսինիոյ մէջ և յետոյ պիտի անցնի Սուտան։

Ռուսական խումբ մը Նեղոսէն վեր կը ճամբորդէ։

Անգլիական արշաւանք մը, ընդ առաջնորդութեամբ Մր. Թոմսընի, որ յաջողեց հանդուցեալ Մր. Բէյի Ճոնսընի, ամբողջապէս քննած է Նիասսա լճին հիւսիսակողմը և Դանքանեիգա լճին հարաւակողմը եղած երկիրը։

Պրացցա կոմսը այժմ երկրորդ անգամ մը կընէ Օկսվէ գետին ակը գտնելու։

Բէյրդըն Թիլիբսըն Ուայրէնդս[1] կառաջնորդէ խուզարկախումբի մը՝ որ պիտի քննէ Ումիլայի թագաւորութիւնը։

Մեծամեծ ակնկալութիւնք կը կեդրոնանան Գոնկո երկրին վրայ։ Աստ Մր. Սթէնլի, ընդ պաշպանութեամբ Ափրիկեան համազգային ընկերութեան, կառաջնորդէ հարիւր ընտիկներէ և քսան Եւրոպացիներէ բաղկացեալ, լաւ հանդերձեալ և արիասիրտ խումբի մը։ Իր ձեռնարկութեանց մէկ մասն կը կազմէ տասը ոտք լայնութեամբ ճամբայ մը բանալն Գոնկո կամ Լիվինկսթըն գետէն դէպի հիւսիս, պիտի հաստատէ իշխաններ, ուր պատրաստ պիտի գտնուին կահք, պաշարք և դեղորայք ճանապարհորդաց և միսիոնարաց վաճառելու համար։

Այս անխոնջ խուզարկուն (Մր. Սթէնլի) առաջին քաղաքակրթիչ կայանը ի Վիվի հաստատած է. երկրորդ կայանը պիտի ըլլայ ի Սթէնլի Բուլ, և երկու ուրիշներ աւելի ներսերը։ Մր. Սթէնլի մեծ դժուարութիւններ կ'ոլոտելով կը շարունակէ իր ճամբան այս գետէն (Գոնկո) վեր, իբր 4,000 մղոն, դէպի Դանկանեիգա լիճը որ գետին ակն է։

Զորս ուրիշ խումբեր, միևնոյն ընկերութեան պաշտպանութեամբը, որոյ նախագահն է Պէլճիոյ լուսամիտ արքայն, խուզարկութիւններ կընեն Ափրիկէի մէջ։ Այս խումբերէն մին կայաններ հաստատելով, յառաջ կը խաղայ Զանզիպարէն, և պիտի միանայ Մր. Սթէնլիի Գոնկոի վերին ջուրերուն վրայ, և բոլորը պարբերաբար պիտի հաստատեն վաճառականական կեդրոններ բովանդակ Ափրիկէի մէջ։

Հետազրգրական միանգամայն կարևոր իրողութիւն մէ որ փոխադրութեան համար վարժուած փիղք իրենց դերը շատ լաւ կը կատարեն. և տարակոյս չկայ թէ այս վիթխարի գրաստները, որոնց իւրաքանչիւրը կը տանի իբր կէս թօնս, լաւ օժանդակ մը պիտի ըլլան քաղաքակրթութեան յառաջադիմութեանը արևադարձի անապատներուն մէջէն։

Վաճառականական գործողութիւնք։ Բազումք աչքերնին դարձուցած են դէպ Ափրիկէ, ուսկից Եւրոպոյ լքեալ ձեռակերտաց և անգործ դրամագլխոց համար մօտալուտ ասպարէզի մը բացուիլը կակնկալեն։ Մր. Տօնալտ Մաքքէնզի դարձեալ Լօնտոնէն Քօրսէյր շոգենաւով գացած է Բէյի ճիւպի բազմատեսակ ապրանք տանելով, Ափրիկէի խորերը վաճառականական հաղորդակցութիւն մը հաստատելու նպատակաւ։

Սիէրրա-Լէօնէի կառավարիչը նոր արշաւանաց խումբ մը կազմելու վրայ է, որ ճամբայ պիտի ելլէ Պադուրսդէն ի Թիմպուքթու, Սէկոի ճամբով, ուր ընդարձակ գործ մը պիտի բացուի։

Մր. Ճիօֆրի փորձառու ճարտարապետը և Մր. Կիլիս, երբեմն վաճառական ի Բէյի Բալմաս և ի Կըրանտ Պասսամ, մարտ 25ին (1880) Անդվերբէն մեկնեցան դէպի Գոնկո անդ օրինաւոր վաճառականական դրութիւն մը ներմուծելու նպատակաւ։

Անկլո-Գաղղիական և Դանիական ընկերութեան մը ի Վիեէլէ կազմուիլը կը ծանուցուի, որ կառաւաններ և վաճառք պիտի յղէ, և պիտի հաստատէ ագարակներ և առևտրական մթերանոցներ (թրէյտինկ տիպօ) Ափրիկէի ներսերը։

Բարիզի մէջ ընկերութիւն մը արտօնութիւն ստացած է Զամպէսիի հասուածին մէջ եղած անտառաց

(1) Լօնտոնէ մարտ 8 թուականաւ Նիւ-Եորք Հէրըլտի ուղղուած հեռագրէ մը կը տեղեկանամք թէ այս անձը և իր ընկերներէն մին Միլլ անուն, բնիկներէն սպաննուած են։ Ը. Թ.

Բէյրդըն Թիլիբսըն Ուայրէնդս[1] կառաջնորդէ խուզարկախումբի մը՝ որ պիտի քննէ Ումիլայի թագաւորութիւնը։

Մեծամեծ ակնկալութիւնք կը կեդրոնանան Գոնկո երկրին վրայ։ Աստ Մր. Սթէնլի, ընդ պաշպանութեամբ Ափրիկեան համազգային ընկերութեան, կառաջնորդէ հարիւր ընտիկներէ և քսան Եւրոպացիներէ բաղկացեալ, լաւ հանդերձեալ և արիասիրտ խումբի մը։ Իր ձեռնարկութեանց մէկ մասն կը կազմէ տասը ոտք լայնութեամբ ճամբայ մը բանալն Գոնկո կամ Լիվինկսթըն գետէն դէպի հիւսիս, պիտի հաստատէ իշխաններ, ուր պատրաստ պիտի գտնուին կահք, պաշարք և դեղորայք ճանապարհորդաց և միսիոնարաց վաճառելու համար։

Այս անխոնջ խուզարկուն (Մր. Սթէնլի) առաջին քաղաքակրթիչ կայանը ի Վիվի հաստատած է. երկրորդ կայանը պիտի ըլլայ ի Սթէնլի Բուլ, և երկու ուրիշներ աւելի ներսերը։ Մր. Սթէնլի մեծ դժուարութիւններ կ'ոլոտելով կը շարունակէ իր ճամբան այս գետէն (Գոնկո) վեր, իբր 4,000 մղոն, դէպի Դանկանեիգա լիճը որ գետին ակն է։

Զորս ուրիշ խումբեր, միևնոյն ընկերութեան պաշտպանութեամբը, որոյ նախագահն է Պէլճիոյ լուսամիտ արքայն, խուզարկութիւններ կընեն Ափրիկէի մէջ։ Այս խումբերէն մին կայաններ հաստատելով, յառաջ կը խաղայ Զանզիպարէն, և պիտի միանայ Մր. Սթէնլիի Գոնկոի վերին ջուրերուն վրայ, և բոլորը պարբերաբար պիտի հաստատեն վաճառականական կեդրոններ բովանդակ Ափրիկէի մէջ։

Հետազրգրական միանգամայն կարևոր իրողութիւն մէ որ փոխադրութեան համար վարժուած փիղք իրենց դերը շատ լաւ կը կատարեն. և տարակոյս չկայ թէ այս վիթխարի գրաստները, որոնց իւրաքանչիւրը կը տանի իբր կէս թօնս, լաւ օժանդակ մը պիտի ըլլան քաղաքակրթութեան յառաջադիմութեանը արևադարձի անապատներուն մէջէն։

Վաճառականական գործողութիւնք։ Բազումք աչքերնին դարձուցած են դէպ Ափրիկէ, ուսկից Եւրոպոյ լքեալ ձեռակերտաց և անգործ դրամագլխոց համար մօտալուտ ասպարէզի մը բացուիլը կակնկալեն։ Մր. Տօնալտ Մաքքէնզի դարձեալ Լօնտոնէն Քօրսէյր շոգենաւով գացած է Բէյի ճիւպի բազմատեսակ ապրանք տանելով, Ափրիկէի խորերը վաճառականական հաղորդակցութիւն մը հաստատելու նպատակաւ։

Սիէրրա-Լէօնէի կառավարիչը նոր արշաւանաց խումբ մը կազմելու վրայ է, որ ճամբայ պիտի ելլէ Պադուրսդէն ի Թիմպուքթու, Սէկոի ճամբով, ուր ընդարձակ գործ մը պիտի բացուի։

Մր. Ճիօֆրի փորձառու ճարտարապետը և Մր. Կիլիս, երբեմն վաճառական ի Բէյի Բալմաս և ի Կըրանտ Պասսամ, մարտ 25ին (1880) Անդվերբէն մեկնեցան դէպի Գոնկո անդ օրինաւոր վաճառականական դրութիւն մը ներմուծելու նպատակաւ։

Անկլո-Գաղղիական և Դանիական ընկերութեան մը ի Վիեէլէ կազմուիլը կը ծանուցուի, որ կառաւաններ և վաճառք պիտի յղէ, և պիտի հաստատէ ագարակներ և առևտրական մթերանոցներ (թրէյտինկ տիպօ) Ափրիկէի ներսերը։

Բարիզի մէջ ընկերութիւն մը արտօնութիւն ստացած է Զամպէսիի հասուածին մէջ եղած անտառաց

(1) Մանաւանդ փոքր քաղաքներու համալսարանաց Գերմանացի ուսանողները ամենափոքր թշնամանքի մի համար իսկոյն մենամարտութեան կը հրաւիրեն զիրար, որով շատերուն դէմքը վէրքերով ծածկուած է։ Ով որ Գերմանական կեանքին մօտէն ծանօթացած է, կրնայ հանդարտ սրտով վկայել՝ որ վերջին Ֆրանքո-Գերմանական պատերազմին մէջ ոչ զինուորը և ոչ ալ գեղացի վարժապետը յաղթեց Գաղիացւոց, այլ այն դէմքի վերքերը կարկտնած ուսանողաց և այս ոչ թէ ասկէց տասը տարի այլ մօտ 65 տարի առաջ։

(2) Երեք Յոյն, մէկ Սերպիացի, մէկ Հունգարացի, մէկ Ճաբոնացի և մէկ ալ Հայ (ինքս միայն այդ միջոցին)։

Քէյրդըն Թիլիբսըն Ուայրէնդս[1] կառաջնորդէ խուզարկախումբի մը՝ որ պիտի քննէ Ումիլայի թագաւորութիւնը։

Մեծամեծ ակնկալութիւնք կը կեդրոնանան Գոնկո երկրին վրայ։ Աստ Մր. Սթէնլի, ընդ պաշպանութեամբ Ափրիկեան համազգային ընկերութեան, կառաջնորդէ հարիւր ընտիկներէ և քսան Եւրոպացիներէ բաղկացեալ, լաւ հանդերձեալ և արիասիրտ խումբի մը։ Իր ձեռնարկութեանց մէկ մասն կը կազմէ տասը ոտք լայնութեամբ ճամբայ մը բանալն Գոնկո կամ Լիվինկսթըն գետէն դէպի հիւսիս, պիտի հաստատէ իշխաններ, ուր պատրաստ պիտի գտնուին կահք, պաշարք և դեղորայք ճանապարհորդաց և միսիոնարաց վաճառելու համար։

Այս անխոնջ խուզարկուն (Մր. Սթէնլի) առաջին քաղաքակրթիչ կայանը ի Վիվի հաստատած է. երկրորդ կայանը պիտի ըլլայ ի Սթէնլի Բուլ, և երկու ուրիշներ աւելի ներսերը։ Մր. Սթէնլի մեծ դժուարութիւններ կ'ոլոտելով կը շարունակէ իր ճամբան այս գետէն (Գոնկո) վեր, իբր 4,000 մղոն, դէպի Դանկանեիգա լիճը որ գետին ակն է։

Զորս ուրիշ խումբեր, միևնոյն ընկերութեան պաշտպանութեամբը, որոյ նախագահն է Պէլճիոյ լուսամիտ արքայն, խուզարկութիւններ կընեն Ափրիկէի մէջ։ Այս խումբերէն մին կայաններ հաստատելով, յառաջ կը խաղայ Զանզիպարէն, և պիտի միանայ Մր. Սթէնլիի Գոնկոի վերին ջուրերուն վրայ, և բոլորը պարբերաբար պիտի հաստատեն վաճառականական կեդրոններ բովանդակ Ափրիկէի մէջ։

Հետազրգրական միանգամայն կարևոր իրողութիւն մէ որ փոխադրութեան համար վարժուած փիղք իրենց դերը շատ լաւ կը կատարեն. և տարակոյս չկայ թէ այս վիթխարի գրաստները, որոնց իւրաքանչիւրը կը տանի իբր կէս թօնս, լաւ օժանդակ մը պիտի ըլլան քաղաքակրթութեան յառաջադիմութեանը արևադարձի անապատներուն մէջէն։

Վաճառականական գործողութիւնք։ Բազումք աչքերնին դարձուցած են դէպ Ափրիկէ, ուսկից Եւրոպոյ լքեալ ձեռակերտաց և անգործ դրամագլխոց համար մօտալուտ ասպարէզի մը բացուիլը կակնկալեն։ Մր. Տօնալտ Մաքքէնզի դարձեալ Լօնտոնէն Քօրսէյր շոգենաւով գացած է Բէյի ճիւպի բազմատեսակ ապրանք տանելով, Ափրիկէի խորերը վաճառականական հաղորդակցութիւն մը հաստատելու նպատակաւ։

Սիէրրա-Լէօնէի կառավարիչը նոր արշաւանաց խումբ մը կազմելու վրայ է, որ ճամբայ պիտի ելլէ Պադուրսդէն ի Թիմպուքթու, Սէկոի ճամբով, ուր ընդարձակ գործ մը պիտի բացուի։

Մր. Ճիօֆրի փորձառու ճարտարապետը և Մր. Կիլիս, երբեմն վաճառական ի Բէյի Բալմաս և ի Կըրանտ Պասսամ, մարտ 25ին (1880) Անդվերբէն մեկնեցան դէպի Գոնկո անդ օրինաւոր վաճառականական դրութիւն մը ներմուծելու նպատակաւ։

Անկլո-Գաղղիական և Դանիական ընկերութեան մը ի Վիեէլէ կազմուիլը կը ծանուցուի, որ կառաւաններ և վաճառք պիտի յղէ, և պիտի հաստատէ ագարակներ և առևտրական մթերանոցներ (թրէյտինկ տիպօ) Ափրիկէի ներսերը։

Բարիզի մէջ ընկերութիւն մը արտօնութիւն ստացած է Զամպէսիի հասուածին մէջ եղած անտառաց

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՎԱՐԺԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

(Մանրամասն 4688 Նիւմէրոյին տակ)

«Պարոններ, անցեալ դասին հաստատեցինք որ մանկավարժութիւնը ոչ թէ միայն արուեստ, այլ և գիտութիւն մ'է և ինչպէս գիտէք, մեր այս ընթացքին մէջ միայն արուեստով պիտի զբաղինք. ուստի մեր դասերը շարունակելէն առաջ, միջանկեալ քանի մի նկատողութիւններ պիտի ընեմ։ Թէ ի՛նչ չարչարանքներ կը կրեն այս արուեստն ու գիտութիւնը օտար երկիրներու մէջ, մեր գործը չէ քննադատել։ Բայց ս'ըպիսի թշնամանաց ենթակայ է նա նոյն իսկ մեր սիրելի Գերմանիոյ մէջ։ Գիտնականներ, պատկառելի անուններ իսկ խիղճ չեն ըներ իրենց մասնագիտութիւններէն շեղելու և այս առարկային վրայ խօսելու։ Երանի՛ թէ ուսումնասիրէին զայն՝ ապա խօսէին։ Բայց չէ, առանց մտնելու առարկային մէջ կը յանդգնին այդ մեծանուն գիտնականները նաեւ այս տեղ մտնել, և ի՛նչ զարմանալի բան՝ որ երեխայոց իսկ հասկանալի է թէ այլ է ասկերիչ, այլ է ժամագործ . . .։

«Աղատեցէք գիտութիւնը թշնամանքէն, եթէ կը սիրէք զայն, մի ներէք ամեն մարդու անոր վրայ խօսիլ, յանդիմանեցէք ամենէն մեծ գիտնականն իսկ, հոգ չէ թէ՝ յանդուգն և ամբարիշտ կոչեն ձեզ, երբ նա մեր գործին կը խառնուի՝ առանց մենէ լինելու, առանց մեր առարկային մէջ մտնելու . . . ևն։ Գիտութիւնը չկրնար պետութեան կամաց կամ օրինաց հնազանդիլ, եթէ երկուքը իրարու հակառակին պետութիւնն է սխալողը և ոչ թէ գիտութիւնը։ Իսկ մեր գիտութիւնը չկրնար երբէք այլ գիտութեանց հետ հակառակիլ, երբ այն գիտութիւնները հաստատուն հիմանց վրայ կեցած են և զանոնք ուսուցանողը իրենց հիմնական ճշմարտութիւնները լաւ ըմբռնած է . . . . ևն։ Թշնամանուած է գիտութիւնը, դուք զայն կը սիրէք, գիտեմ։ Եւ ի՞նչ կ'ընէք, երբ ձեր սիրածը կ'անարգեն. կը զարնէք, դէմքերնուդ (1) վէրքերը վկայ են ըսածիս, ուրեմն զարկէք և ամենէն մեծ գիտնականին՝ երբ կ'անարգէ մեր գիտութիւնը, առանց զայն ուսումնասիրած լինելու, անոր վրայ կարծիք յայտնելով . . . ևն։ Մանաւանդ օտարազգի (2) ունկնդիրներուս համար կը յաւելում նաեւ՝ որ գործնական, նիւթական ևն. կոպիտ թշնամանքներու մասին, գիտութիւնը կարծիք չկրնար յայտնել, զի նա այդ ֆիզիքական բարբարոսական կեանքի մթնոլորտէն շատ բարձր կ'ուզէ պահել զինքը. ուրեմն այդ պարագայից մէջ՝ երբ նիւթականի պատճառաւ բարոյական զիջումներ պիտի լինին, ահա այն ատեն գիտութեան թշնամին իր տանը մէջ է, ըսել է . . . ևն։ Զարկէք, ո՛վոր մանկավարժութիւն բառը կ'արտասանէ, առանց զայն սորված լինելու . . . ևն.»։

Իմ յետագայ ըսելիքներուս համար բաւական է յիշել այս երկուքը, այսինքն՝ Ցիւրիխ գաւառի ստորնագոյն վարժապետաց նիւթական և բարոյական վիճակը և Ստոյլ վերի խօսքերը։

Ուստի թողում Գերմանական դպրոցներու և այլ ամենայն իրերու վրայ խօսիլ և դառնամ այժմ պարզապէս ի Պոլիս և ապա ի Հայաստան և անոնց վարժապետական կեանքին վրայ քանի մի խօսք ըսելով վերջացնեմ յօդուածս, որ արդէն իսկ շատ երկար եղաւ։

Դառնալով 1879ի վերջերը Գերմանիայէն, մնացի 20 օր Պոլիս և անտի հայրենիք։ Կիրասոն, Շապին Գարահիսար, Տիվրիկ, Արաբկիր, Մատէն, Խարբերդ, Ակն, Երզնկայ և Կարին քաղաքները, ինչպէս և բազմաթիւ գիւղեր տեսայ, երկու օրէն մինչեւ երկու ամիս մնալով այդ հանդիպած տեղերէս մէկուն կամ միւսին մէջ։ Այժմ տարի մ'է որ Կարին եմ։ Ամեն բանէ աւելի զիս հետաքրքրողը իմ արհեստս էր ամեն տեղ. ուստի ուր որ կ'երթայի առաջին գործս էր ծանօթանալ վարժարաններու և վարժապետներու հետ։ Մի քանի տեղ այցելեցի նաեւ Տաճկայ Բիւշիխլեէ և այլ դպրոցները, Բողոքական և Կաթոլիկ ազգայնոց դպրոցները, ինչպէս և աղջկանց վարժարանները։ Բայց ես պէտք չունէի, և չունիմ, ամեն մէկը երկար բարակ քննելու կամ հարցնելու, ես լուռ դիտող մ'էի աւելի և լաւ եւս անձամբ երթալ քան թէ հրաւիրուիլ կ'ուզէի, դաղափար ստանալու համար բաւական էր ինձ նաեւ քառորդ ժամի տեսակցութիւնը վարժապետին հետ։ Կրնամ ուրեմն համարձակիլ ըսելու՝ որ ի բնէ Հայաստանցի լինելով, հայրենեացս վրայ արդէն ի մանկութենէ ունեցած փորձառութիւնս, Պոլսոյ փորձառութիւններս դպրոցական գործերու մէջ և նոյն իսկ Գերմանական դպրոցի և համալսարանի մէջ հետեւած մանկավարժական դիտութիւնս, իմ արհեստս, բաւական

(1) Մանաւանդ փոքր քաղաքներու համալսարանաց Գերմանացի ուսանողները ամենափոքր թշնամանքի մի համար իսկոյն մենամարտութեան կը հրաւիրեն զիրար, որով շատերուն դէմքը վէրքերով ծածկուած է։ Ով որ Գերմանական կեանքին մօտէն ծանօթացած է, կրնայ հանդարտ սրտով վկայել՝ որ վերջին Ֆրանքո-Գերմանական պատերազմին մէջ ոչ զինուորը և ոչ ալ գեղացի վարժապետը յաղթեց Գաղիացւոց, այլ այն դէմքի վերքերը կարկտնած ուսանողաց և այս ոչ թէ ասկէց տասը տարի այլ մօտ 65 տարի առաջ։

(2) Երեք Յոյն, մէկ Սերպիացի, մէկ Հունգարացի, մէկ Ճաբոնացի և մէկ ալ Հայ (ինքս միայն այդ միջոցին)։

ներերը լաւ ըմբռնած է . . . . ևն։ Թշնամանուած է գիտութիւնը, դուք զայն կը սիրէք, գիտեմ։ Եւ ի՞նչ կ'ընէք, երբ ձեր սիրածը կ'անարգեն. կը զարնէք, դէմքերնուդ (1) վէրքերը վկայ են ըսածիս, ուրեմն զարկէք և ամենէն մեծ գիտնականին՝ երբ կ'անարգէ մեր գիտութիւնը, առանց զայն ուսումնասիրած լինելու, անոր վրայ կարծիք յայտնելով . . . ևն։ Մանաւանդ օտարազգի (2) ունկնդիրներուս համար կը յաւելում նաեւ՝ որ գործնական, նիւթական ևն. կոպիտ թշնամանքներու մասին, գիտութիւնը կարծիք չկրնար յայտնել, զի նա այդ ֆիզիքական բարբարոսական կեանքի մթնոլորտէն շատ բարձր կ'ուզէ պահել զինքը. ուրեմն այդ պարագայից մէջ՝ երբ նիւթականի պատճառաւ բարոյական զիջումներ պիտի լինին, ահա այն ատեն գիտութեան թշնամին իր տանը մէջ է, ըսել է . . . ևն։ Զարկէք, ո՛վոր մանկավարժութիւն բառը կ'արտասանէ, առանց զայն սորված լինելու . . . ևն.»։

Իմ յետագայ ըսելիքներուս համար բաւական է յիշել այս երկուքը, այսինքն՝ Ցիւրիխ գաւառի ստորնագոյն վարժապետաց նիւթական և բարոյական վիճակը և Ստոյլ վերի խօսքերը։

Ուստի թողում Գերմանական դպրոցներու և այլ ամենայն իրերու վրայ խօսիլ և դառնամ այժմ պարզապէս ի Պոլիս և ապա ի Հայաստան և անոնց վարժապետական կեանքին վրայ քանի մի խօսք ըսելով վերջացնեմ յօդուածս, որ արդէն իսկ շատ երկար եղաւ։

Դառնալով 1879ի վերջերը Գերմանիայէն, մնացի 20 օր Պոլիս և անտի հայրենիք։ Կիրասոն, Շապին Գարահիսար, Տիվրիկ, Արաբկիր, Մատէն, Խարբերդ, Ակն, Երզնկայ և Կարին քաղաքները, ինչպէս և բազմաթիւ գիւղեր տեսայ, երկու օրէն մինչեւ երկու ամիս մնալով այդ հանդիպած տեղերէս մէկուն կամ միւսին մէջ։ Այժմ տարի մ'է որ Կարին եմ։ Ամեն բանէ աւելի զիս հետաքրքրողը իմ արհեստս էր ամեն տեղ. ուստի ուր որ կ'երթայի առաջին գործս էր ծանօթանալ վարժարաններու և վարժապետներու հետ։ Մի քանի տեղ այցելեցի նաեւ Տաճկայ Բիւշիխլեէ և այլ դպրոցները, Բողոքական և Կաթոլիկ ազգայնոց դպրոցները, ինչպէս և աղջկանց վարժարանները։ Բայց ես պէտք չունէի, և չունիմ, ամեն մէկը երկար բարակ քննելու կամ հարցնելու, ես լուռ դիտող մ'էի աւելի և լաւ եւս անձամբ երթալ քան թէ հրաւիրուիլ կ'ուզէի, դաղափար ստանալու համար բաւական էր ինձ նաեւ քառորդ ժամի տեսակցութիւնը վարժապետին հետ։ Կրնամ ուրեմն համարձակիլ ըսելու՝ որ ի բնէ Հայաստանցի լինելով, հայրենեացս վրայ արդէն ի մանկութենէ ունեցած փորձառութիւնս, Պոլսոյ փորձառութիւններս դպրոցական գործերու մէջ և նոյն իսկ Գերմանական դպրոցի և համալսարանի մէջ հետեւած մանկավարժական դիտութիւնս, իմ արհեստս, բաւական ապացոյց կրնան լինել, հետեւեալ նկատողութեանցս (այլոց դատաներէն աւելի) նուազ սխալական լինելուն։ Թէ և միտքս միայն վարժապետաց, ոչ վարժարանաց վրայ ուղղակի խօսիլ է։

(Շարունակելի)

Պ. ԴԵԼԻԳԵԱՆ

Գայսէրլիյէ Ս. Լուսաւորիչ քիլիսէսինէ իհտա գըլինան պիր գրքա աֆիսէնին պէտէլինի հիմմէթ իտէն զէվտիթը համիյէթմէնտանըն էսամէսի ճէտվէլի տիր։

Համիյէթլու Էֆէնտիլէր,

Գաբրիէլ Ճըռճըռեան վէ Ց. Շալճեան	100
Տիգրան Ց. Իսպէչէրեան	100
Շիրքէթի մինատիյէ	60
Յովհաննէս Կիւլպէնկեան	30
Յովհաննէս Մոստիչեան	30
Մ. Յակոբ Գուլումճեան	30
Մ. Գոնթ Քալիքս (սիկուրթայ աճէնթի)	30
Յովակիմ Ե. Գավճեան	30
Տիգրան Պ. Չէրչեան	30
Բարսեղ վէ Յակոբ Իսպէնչեան	50
Մ. Յակոբ Եուսուֆեան	30
Նազարէթ Կ. Այանեան	30
Քիւչիւքեան պիրատէրլէր	30
Պիր զաթ	44
Բարսեղ Զամպագճեան	40
Յարութիւն Սահակեան	25
Ստեփան Իպիչեան	25
Սենեքէրիմ Չէրչեան	25
Նազարէթ Գասպարեան	25
Յարութիւն Արմաղանեան	25
Ստեփան Գապլանեան	25
Յարութիւն Աւետիսեան	25
Մ. Աստուածատուր Օհանեան	25
Գէորգ Քէլէկեան	25
Յակոբ Գաղաղեան	25
Թէքէեան գարնտաշլար	25
Տօքթէօր Թիւրապ	25
Թէոդիլէ Ռէթէոսեան	25
Տիգրան Ապահվէրտեան	25
Մ. Նազարէթ Պոհճէլիեան	25
Բարսեղ Խուպէսէրեան	25
Պողոս Մախսեան	25
Յովհաննէս Ճիվէլէկեան	25
Սարգիս Կիւտէնեան	25
Յարութիւն Պաթմանեան	25
Սարգիս Տամլամեան	25
Եանի էֆէնտի	25
Սարգիս Ճըռճըռեան	25
Նշան Տավութեան	25
Յովհաննէս, Եղիեայ Բէմբէճեան	25
Մարտիրոս Զաքմագլեան	25
Գէորգ Ճըռճըռեան	25
Մ. Սարգիս Բամուքճեան	25
Պիր զաթ	25
Հաճի Շալճեան	25
Պիր զաթ	25
Պիր զաթ	25
Շնորհք Թաչճեան	25
Մ. Սարգիս Պոհճէլիեան	25
Պիր զաթ	25
Իքի զաթլար	25
Աւետիս Գալբաքեան	25
Պիր զաթ	25
Կարապետ Էվէնեան	18 ½
Պետրոս Ճամբզեան	18 ½
Յակոբ Ինայէթեան	18 ½
Գէորգ Էճիտեան	18 ½
Սարգիս Թասլագճեան	18 ½
Աղասէկ Սէֆէրեան	18 ½

. . . Մուէզզինի ,

Տիւնքի ճիմաա կիւնքի 4691 նիւմէրոլու Մանզումէլի էֆէնտիսի զաղէֆանըզտա , կիւեա պէնիմ ալէյհիմէ , Սրբազան Պատրիարքա թագիմ օլունմուշ դէր էմնիյոտա զիքրի կէչէն վէքիլ Աբգարեան Գրիգոր քի . . . տէօնմէ բրօթէստան Գրիգոր անլըը , կէչէն բազար , ախշամ իւսթիւ , խանէմէ կէլերէք , պէնտէն 3500 լիրա տավս իտիեօր օլտուղունու անլատը . պէն տախի , պիթթապի , պէօյլէ պիր պիւյիւք եալանճրը էվտէն գօվարըմ : Իչթէ պու Գրիգորուն իսթիտասը տը քի , կիւեա ասը իսթիտա սահիպի Վասիլուհի թարաֆընտան , տիւնքի զաղէթանըզտա կէօրիւնիր : Էկէր պիզ պու տավաեա ինանարագ չաբճագ զաղէթանըզտա գօյտուզուզ իսէ , բէք եագըն վագըթտա , երէնէ Վասիլուհինին իգրարը իլէ , իֆթիրա օլմուշ օլտուղունու , ֆագաթ պաշգա թարաֆտան պանա գարշը օյնանըլմըշ պիր օեուն օլտուղունու տախի նէշը իտէէքսինիզ : 3500 լիրա , ո՛հ , օ՛հ , մա՛շալլահ , մա՞շալլահ : 1000 լիրա նագտի մէվճուտ , 1500 լիրալըգ սէնէտաթ , վէ 1000 լիրալըգ տախի մաքինալարը վար ըմըշ , պունլարըն քեաֆֆէսինի , Գրիգոր էֆէնտի կէչէն բազար աթշամը իւչ քիլինին հուզուրունտա պէնտէն իսթ էեօր . պէնի պիլէնլէրէ սօրարըմ . պէօյլէ պիր ատամը տիշարը գօվմատան պաշգա նէ՞ եագըշը իտի , վէ հէր եէրտէն գօվուլմաեաճագ մը :

11 Յուլիս 1881 Տ.Ֆ. Կ. Գալֆոֆան

Իսթանպոլ

* * *

Եարընքի բազար կիւնիւ , Գատըքէօյլունտէ վագը Մխիթարեան մէքթէպի թէվֆիի միւքեաֆաթ զիյնէթի իճրա օլունաճագ օլուպ , զիյնէթ ատաթ 6 տա պաշլանըլաճագ տըր։ Մէզքիւր զիյնէթէ , չօճուգլարըն ֆամիլեալարը վէ պաղը զէվաթը քիրամ խասսէթէն տավէթ օլունմուշլար տըր :

* * *

Ատանա հիւքիւմէթ թէրճիւմանը Աւետիս էֆէնտի Սիսլեան , պիր գաչ կիւնտէն պէրու պուրատա պուլունմագտա օլուպ , վէ էֆէնտիի միւմանիէյհին , շէհրի մէզքիւր հագգընտա վիրտիքլէրի մանիւմաթլար , իտարէ ճիհէթիյլէ չօգ մէճմուն օլունաճագ հալտէ տիրլէր . շէօյլէ քի , Ապիտին բաշա հաղրէթլէրի ոայ ու հիմմէթլէրիյլէ , ատալէթ ու նիզամտի հիւքմ իթմէքտէ օլտուգտան պաշգա , մոմնուրիյէթ վէ նէզաֆէթ ճիհէթիլէրինէ տախի իթթիհամը թամ օլունմագտա օլտուղունտան , ումումի խալք , ատէթտա պիր բուհ վէ եէնի պիր բէվիշ քէսպ իթմէքտէ իմիշ :

Շէհրի մէզպուր , ղիճէլերի ֆէնէրլէր իլէ թէնվիր , վէ եօլլար վէ էպնիեէլէր իլէ թէզեին գէլընաբգտան պաշգա , նէհր իւզերինտէ պուլունան պիր քէօրբիւ իւզերինտէ , հէր կիճէ պէյլիք միզիդասընչալաբ-բըլարագ , հէր քէսէ պախչէ սէֆա եյլէմէքտէ օլտուղունտան , պինէրճէ քէսան , չէզբպ հէմ հավա ալմագտա վէ հէմ տէ իճրայի թէֆֆէրբիւճ եյլէմէքտէ իմիշ :

Հէլէ բաշայի միշարիլէյհ թարաֆընտան զուհուրա կէլէն հիմմէթ ու իգտամ սաեէսինտէ , չէքիրկէ աֆէթինին էօնիւ ալընտըզընտան , էհալի , պիւյիւք պիր զարարտան գուրթուլտուգտան պաշգա , պէրէքէթլի պիր մահսուլաթա տախի նայիլ օլմուշ տուր : Պու եօլտա պիր վալիի վալէշան հագդընտա , քիմ թէշէքքիւր օգումազ :

* * *

. . . Խմբագիր ,

Ձեր Ազգօգուտ թերթի միջոցաւ հաճեցէք հրատարակել յանուն Խիզանու Ուսումնասիրաց ընկերութեան եղած հետագայ նուիրատուութիւնք հանդերձ մեր խորին շնորհակալիւք :

Ի Դիմաց Գործ. Ժողովոյ Խիզանու Ուսումն. ընկերութեան :

Ատենադպիր Ատենապետ

Անդրանիկ Շէշմանեան Վահրամ Ց. Մարգարեան

10 յուլիս, 1881 Կ. Պոլիս

Մէրճան Գատը-գումրու խան, թ. 1

ՑՈՒՑԱԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԱԾ

Մեծ. Մկրտիչ էֆ. Պուռնազեան 1 օրինակ տարեկան «Մասիս»

Մեծ. Միքայէլ էֆ. Մանավեան 1 օրինակ տարեկան «Հայրենիք»

Մեծ. Հրանտ էֆ. Ասատուրեան 5 օրինակ «պարոնիկաս Ներշնչողներ» 3 օրինակ «Սահմանադրութիւն և Հայ ժողովուրդ»

Մեծ. Յակոբ էֆ. Պարոնեան 2 ձեռք «Աղբիւրն Լոյսի»

Անդրանիկ Շիշմանեան 1 օրինակ «Ինքնօգնութիւն»

Վահրամ Մարգարեան «1000» նամակաց տպագրութեան ծախք :

* *

Մեզպուրեան վարժարան

ԱՂԱԿԱՆՑ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՅԵՐԵԿԵԱՑ

ԻՍԿԻԻՏԱՐ-ԻՃԱՏԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՔ

Թ. ՇԲԱԱՆԻ

13—17 Յուլիս, 1881

Վարժարանիս Տնօրէնութիւն պատիւ ունի ներկայել Ձեզ տարեկան քննութեանց կարգացոյցն , յուսալով որ կը բարեհաճիք Ձեր ներկայութեամբ քաջալերել զԱնուհիս :

Այս առթիւ կանխաւ նուիրեմ Ձեզ զիմ շնորհակալեաց հաւատիս :

Մ. Ս. ՄԵԶՊՈՒՐԵԱՆ

9 յուլիս , 1881

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

Երէկ՝ Հինգշաբթի , յուլիս 13 . — Հայ լեզու , Դրագիտութիւն , Ազգային Պատմութիւն :

Երեքշաբթի , յուլիս 14 . — Թուագիտութիւն , Աշխարհագրութիւն , Ընդ. Ազգաց Պատմութիւն :

Չորեքշաբթի , յուլիս 15 . —Կրօնագիտութիւն , Ֆրանսերէն լեզու , Արտասանութիւնք :

Հինգշաբթի , յուլիս 16 . — Դաշնակ , Զայնական երաժշտութիւն , Գեղագրութիւն :

Ուրբաթ , յուլիս 17 . — Գծագրութիւն , Նկարչութիւն , Ձեւագիտութիւն , Իրագիտութիւն :

Ծանօթ. — Քննութիւնք ամէն օր ժամ 2 էն 10 պիտի տեւեն կէս օրին 2 ժամ հանդստի յատկացնելով : Ժամերն ըստ թուրքած հաշուած են :

* * *

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ՑԱԹԷՆՍ ԵՒ Ի ԶՄԻՒՌԻՆ

ՀԱՆԴԵՐՁ ԴԻՏՈՂՈՒԹԵԱՄԲ

ՆԿԱՐԱԳՐԵԱԼ

Ի. Ց. ԳՈՒՐԳԷՆԷ

Զամէն իշար իթմիշ օլտուղումուզ մէզքիւր Գուրգէն էֆէնտինին Ամինեաեա վագը օլան սէյեահաթը միւֆիտէսի նագչէ , 72 սահիֆէտէն իպարէթ պիր բիսալէճիք օլտուղուհալտէ , վէ բէք կիւզել քեաղրտ իւզերինէ , Արամեան տպարանտա թապ իտիրմիշ պուլունտուղու սուբէթտէ , քիթապճըարտա , 6 շար ղուրուշա սատըլմագտա օլտուղու կիպի , մէզքիւր Քրիթապան էլի Նիւսխէսինին պէտէլինին , Փրկիչ Իհտա գըլընաճագը տախի , մա մէմ. նունիյէե անլաշըլմըշ տըր :

Եունանըլարըն նէ մէրթէպէ իլէրու կիթմէքտէ օլմասընը , վէ օնլարա նիսպէթլի , պիզիմ ուլում ու ֆիւնուն վէ մէքեաթիսլ ճիհէթինտէ , նէ՞ մէրթէպէ կէրիտէ գալմըշ պուլունմամըզը անլամագ , վէ հիւսնի իպրէթ ալարագ թէշվիզ գըլընմագլըգը արզու իտէն հէր զաթքն , մէզքիւր սէյեահաթը , տիրգաթը թամամէ իւզրէ օղուեուպ վէ միւթալաա իթմէսինի , արզու վէ նասիհաթ իտէրիզ :

Ց. Գուրգէն էֆէնտինին Օրթաքէօյտէ վագը մէքթէպինին , եանի Հայկական կրթարանը իմիհանալարը պիթմիշ օլմասին , էօնիւմիզտէքի բազար կիւնիւ , մահէլլի մէզպուր թէաթրօսունտա , թէվֆիի միւքեաֆաթ , վէ տէրայիսինի իքմալ իթմիշ օլան չակիրտանա տախի , իթթայի չէհատէթնամէ զիյնէթի իճրա գըլընաճագ , վէ մէզքիւր զիյնէթէ , ալտթուրգա սաաթ 6 ½ տա պէտ օլունաճագ տըր :

Հիչ շիւբհէմիզ եօղ տուր քի , մէզքիւր զիյնէթ հէմ միւքեմմէլ սուրէթտէ իճրա օլունաճագ , վէ հէմտէ չօգ միւթէպէր զաթլար վէ ֆամիլեալար թէշրիֆ իլէ հաղրը պուլունաճագլար տըր :

Քէմալի մէճմունիյէթլէ պէեան իտէրիզքի , մէզքիւր մէքթէպ նիզամը պիր սուրէթտէ իլերու կէթմէքտէ տիր :

ԻԼԱՆԱԹ

Հաֆիզէ հանըմըն Զիյնէթի հանըմա տէյնի պուլունան մէպայիդի մալիւմէնին թէվֆիեէսի զրմինընտա , մէտեուլնէնին Քիւչիւք Մուսթաֆա բաշա ճիվարընտա , Կիւլ ճամիի շէրիֆի մահէլլէսինտէ , Գարու սօղաղընտա բեայլին միւթէսարրըֆ օլտուղու երկիրմի եէսի նիւմէրօրու պիր պապ արսա նըսֆընբն թարիխի իլանտէն օն պէշ կիւն սոնրա , ֆիլուսխթընա թէշէպպիւս օլունաճագը Տէրիսաատէթ իճրա տայիրէսինտէն իլան օլունուր :

Համիտիէ իմարէթի իթթիսալինտէ վագը օլուպ , խաղինէյի էվգաֆընն մալի պուլունան պիհիսապ թէրպիի թուլանի էլէրլ էլլի տէօրթ արշընն մահէլլին զուհուր իտէէք թալէպինէ ֆիրուխթ օլունմագ իւզրէ , միւզայիտէսի իճրա օլունաճաղընտան , թալիպ օլանլարընն իշպու թէմմուզուն օն իւչինճի բազար իրթէսի կիւնիւնտէն իթթիպարէն , օն պէշ կիւն միւտտէթլէ , պատէհու պարարը իլան օլունմագ իւզրէ , էվգաֆը Հիւմմեուն խաղինէսի մէճլիս իտարէսինէ կէլմէլերի : 2—3

. . 22,000 . . 17,600 , Պէյօղլունտա , Գարանֆիլ սօղաղընտա , պէր մուճիպի խարիթա , 88 զիրա պիր գըթա արսայի վագֆիեէ :

. . 66,400 . . 56,300 , Եինէ մահէլլի մէզքիւրտէ , Գարանֆիլ սօղաղընտա , պէր մուճիպի խարիթա , 281 զիրա պիր գըթա արսայի վագֆիեէ :

. . 42,600 . . 33,100 , Պէյօղլունտա , Սարը Լութֆի մահէլլէսինտէ , Եէմէնիճիլեր ճատտէսինտէ , 141 զիրա 23 բարմագ պիր գըթա արսայի վագֆիեէ :

Պալէատէ մուհարրէր արսալարըն 96 սէնէսի քեանունի էվվելին 1 ինճի կիւնիւնտէն չէհրի մէզքիւր զաեէթինէ տէկին պիր մահ զարֆընտա տէօրթ տէֆա իլան վէ միւզայիտէլերի իճրա գըլընտըզը կիպի , 97 սէնէսի մայիսինին 14 ինճիւ բազար իրթէսի կիւնիւնտէն սէնէյի մէրգումէ թէմմուզունուն 6 ընճը բազար իրթէսի կիւնիւնէ տէկին 6 տէֆա տահա իլան իտիմիշ օլտուղունտան , չէհրի մէզքիւրուն 13 ինճիւ բազար իրթէսի կիւնիւ սաաթ 10 տա միւզայիտէյի գաթիյէսի իճրա օլունուպ , իրթէսի սալը կիւնիւ տախի 100տէ 5 զամմ գապալ իլէ , էֆյֆիեէթի թէֆվիզ Պապը Ալի ճանիպի սամիսինտէն խթիզան գըլընաճաղընտան , թալիպ օլանլարըն , միւտտէթի մէզքիւրէ գարֆընտա էվգաֆը հիւմաեուն իտարէ մէճլիսինէ կէլմէլերի , դաթիէն իլան ու իխթար օլունուր : 1—5

Մէզքիւր գումբանեալար , քէնտի տախիլի նիզամնամէլերի մուսիկուրթաեա թութտուգլարը էպնիեէլերի , պէյնէրինտէ թագիմ իտիր : Եանդրն սիկուրթաը իչին վիրտիքլերի գօլայըգլար իլէպիր չօգ մաեա միւգթէտիր տիրլէր :

Շիմտիյէ գատար օլտուղու կիպի , Պէյօղլու վէ Գալաթա վէ Իսթանպոլ վէ ճիվար շէհիր վէ քէօյլերտէ էպնիեէ սիկուրթաեա թութաճագ տըր :

Ֆիեաթ վէ սայիրէ հագգընտա մալիւմաթ ալմագ իսթէեէնլերին , Գալաթա Գամիսիոն խանը քէօչէպաշընտա տէմիր քէօրբիւեէ նազըր օլան օտաեա ճաաթ իլէմէլերի :

Մէզքիւր Գումբանեալարն աճէնթա

ՃՕՀՆ ԲԱՌԻԼ

Վէ ումուր ու մէսալիհինէ մէմուրու

ԳԱՌՆԻԿ Ց. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ROYAL ՐՕԱՅԵԱԼ

MARQUE DE FABRIQUE

NOUVELLE MANUFACTURE

DE TABAC ET CIGARETTES

ԳԱԼԱԹԱ ՊԱԼԸԳ ՊԱՁԱՐ ՃԱՏՏԷՍԻ Ն°. 36.

Իշպու մայիսին 4/16ընճը , եանի կէլէճէք բազար իրթէսի կիւնիւ քիւչատ օլունաճագ տըր :

Հէր նէվի թիւթիւն վէ սիկարա թէրթիպ օլունուր . եէնիճէնին էն ալէա թիւթիւնլերի պուլունուր .

Պու ֆապրիգաեա օլունան սիքարընչար , կիւն վէ սաաթընտա , բիայէթ միւշթերիլերին կէօզլերի էօնիւնտէ քէմալի տիգգաթ իւզրէ վէ միւրատ ի տիքլերի սուրէթտէ իճրա խիլտիքէէն պաշգա , թաշրարար իչին վուգուա լէէն սիքարընչար տա , պանտըրրօլ վէրկիսինտէն ազատէ պուլունաճագլար տ

Մէզքիւր ֆապրիգանընն իտարէսի Թարաֆընտան , բիայէթլու էհալի հօշնուտ գըլմագ նիյէթիյլէ , էն նէֆիս մահսուլարընն թէրթիպ ու թէշքիլ սինէ , պէշլի տիգգաթ օլունաճագ տըր :

Իսթանպօլ , 30 12 մայիս

ԻՏԱՐԷՑԻ ՖԱՊՐԻԳԱ

Կ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ

ԹԻԹԻՒՆ ՖԱՊՐԻԳԱՍԸ

ԻՍԹԱՆՊՕԼՍՏ.

ՄԸՍԸՐ ԶԱՐԾԸՍԸ ԳՈՒՐՊԻՆՏԻ , ԲԷԹԷՆՃԻԼԷՐ ՊԱՇԸՆՏԱ Ն. 106

Հազարեան Կարապետ էֆէնտինին , Թիւթիւն Թիւճճարըզընտա քէսկինլիք իթմիշ օլմասը , զաթէն մալիւմու ամմէ տիր : Էֆէնտիի միւմանիէյհին քիչատ իյլէտիկի եէնի ֆապրիգատա , եէնիճէնին ալէա գօգուլու չէրտիրմանընն Գաբ , վէ Սամսօնուն եօտ վէ պաֆիրանընն Գոլչեա թէմմիեէ լունան , ալէա գըեբըմիշ Թիւթիւնլերի պուլունտուղու կիպի , սիկարաբար տա պուլունմագտա օլուպ , պունլար հիյլէ վէ խիւտէէն նէ գատար պէրի պուլունմագտա իսէլէր , էհվէնիյէթ ճիհէթիյլէ տախի օլ գատար մէճմուն օլունաճագ տ ըէթտէ օլտուգլարընտան , քեաֆֆէյի միւշթերիլեր հօշնուտ օլմագտա տըրլար :

Մէզքիւր ֆապրիգա , միւտտէթի գալիյէ զարֆընտա , բիայէթլու միւթերիլեր Թարաֆընտան կէօրտիկիս հիւսնի գապուլիյէթ վէ էթիպարտան պիր Թէշվիզ , պունտան պէօյլէ , տահա զիեատէ տիգգաթ վէ ֆէտտաքեարլըզը կէօզ պարագ , շէօյլէ քի , Թիւթիւնլերինին ճէնս վէ տիրէճէսինի ասլա Թահվիլ իթ մէտիքտէն պաշգա , ֆիեաթա տախի պիր Թէպէտտիւլ իհէթիեաճ կէօր մէճ ըէք տէվամ , վէ հէր քէսին տահա զիեատէ պատիի մէճմունիյէթի օլմա գլը իգտամը նիյէթ իյլէմէքտէ տիր :

Մէզքիւր ֆապրիգատա , կէրէք բայիթախթըմզ , կէրէք թաշրարար , ֆ կէրէք մէմալիքի էճնէպիյէ իյլին սիքարընչար վուգու պուլունտուղունտա , հէմ քէ մալի տիգգաթ իւզրէ վաղթ ու սաաթընտա թէհլիկէ իտիլէճէք , վէ հէմ տ մէմալիքի էճնէպիյէ կիտէճէք օլան սիքարընչար , պանտըրօլ վէրկիսինտէն ազատ պուլունաճագլար տըր :

Սիքարընչարընն , մէզքիւր ֆապրիգա միւտիրի Նիկողայոս էֆէնտի Հազարեան իսմինէ օլարագ կէնտէրիլմէսի իխթար օլունուր :

ՍԱՐՐԱՖԻՑԷ

ԵՎՐՕՊԱ ՖՕՐՏԱԼԱՐԸ

Լօնտրա 22 յուլիս

Ինկլիզ	գոնսոլիտ	101-1/8
Էսհամը	Ուսմանիէ աչլարը	15-7/16
»	» գարանտը	15-1/4
1865	Իսթիգրազը	17-1/4
1869	»	16-3/4
1871	»	77-1/4
1872	(Պոնսիս Թրէգոր)	27-1/2
1873	»	16-1/2
Օսմանլը	Պանդասը	15-1/2
Բուսիա	Իսթիգրազը 1873	90-7/8
Մըսըր	Իսթիգրազը պիրլէշմիշ	78-1/8
»	Իսթիեազը (չըմէնտը.)	98-1/2
Տէվլէթի Սվէտնին	1877 Իսթիգրազը	89-
Տաիրա ոանիեէ		77-3/4
Մըսըրն Բոչիլտ	Իսթիգրազը	97-1/4
1877	Մաճարիսթան էհամը	100-5/8
Գամպէօ	Բարիզ	25-47

Բարիս , 22 յուլիս

Ֆրանսըզ	ֆոնտսու 3 %	85-10
» »	5 %	119-20
Էսհամը	Ուսմանիէ աչլարը	15-60
» »	գարանտը	15-50
1865	Իսթիգրազը	85-
1869	»	-
1873	»	84-
Բուսիէի	չըմէնտը. Թահվիլա.	51-50
Օսմանլը	Պանդասը	643-75
Դրէտի	Լիոնէ	900-
Բուս	ֆոնտսու 5 % (1877	93-1/2
Բուսիանըն	Շարք իսթիգրազը	31-1/8
Իթալիա	ֆոնտսու	89-40
Մըսըր	Իսթիգ. պիրլէշմիշ	394-37 1/2
Իսբանեա	խարիճի իսթիգրազը	26-5/8
Դամպիս	Լօնտրա լուզերինէ	25-23

Բարիս, (Պուլվար) 22 յուլիս

Ֆրանսըզ	ֆոնտսու 5 %	119-15
Էսհամը	Ուսմանիէ	15-32 1/2

Վիէննա , 22 յուլիս

Լօնտրա	իւզերինէ գանպիա	-
Բուսիէի	տէմիր եօլ Թահվիլաթը	-

ԳԱԼԱԹԱ ՖՕՐՏԱԼԸ

Էսհ. Ուսմ.	յուլիս 10 ազմ. գր.	16-[illegible]
» »	յուլիս 11 սպհ. աչ.	16-[illegible]
» »	Էն եիւքսէք	16-[illegible]
» »	Էն աչաղը	16-[illegible]
» »	Սաաթ 5 տէ	16-50
1863	Իսթիգ. (Մ'ուբօն) 6 % ֆ.	85-
1865	» » 6 % ֆ.	81-[illegible]
1869	» (Բինար) 6 % ֆ.	85-
1872	» (Պոնսիս Թրէգոր	27-1/2
1873	» (Բինար) 6 % ֆ.	81-
Բուսիէի	չըմէնտըֆէր	50-
Բաքար		-
Հէվալէտիզ	ղուրուշ	-
Ամէրիկա	»	55-
Ամէրիկա	%	7-

ԱԳՏԻՕՆԼԱՐ ՖԻԵԱԹԸ

Դրէտի ժէնէրալ 6 %	6-
Սօսիէթէ ժէն 6 %	5-10
Իսթանպոլ Պանգասը	11-15
Սօսիէթէ Օթման	3-35
Թրամվայ 5 %	490-
Լավրիօմ (մատէն)	140-

ԱԳՏԵԼԷՐԻՆ ԲԻԱՋԱՍԸ

Օսմանլը վիրասը 100 ղրշտան	Ղէ Փ.
Ինկիլիզ վիրասը	109-28
Ֆրանսըզ ալթունու	87-15
Բոլ	90- 3
Գրիմիզ ալթունու	51-10
Պէեաղ մէճիտիյէ	107-16
Մէթայիք	206-
Պէշլիք	210-
Ալթընըզ	126-
Պագըր	670-
Գարպոն գայիմէսի գարբէք	873

ԳԱՑՄԷՆԻՆ ,ԲԻԱՋԱՍԸ

Էն եիւքսէք	1070-
Էն աչաղը	1070-
Սաաթ 5 տէ	1070-

ԵԱՆՂԸՆԱ ԳԱՐԾԸ
ՍԻԿՈՒՐԹԱ

NORTH BRITICH AND MERCANTIL
INSURANCE COMPANY
ՆՈՐԹՀ ՊԸՐԻԹԻԾ ԷՆԴ ՄԷՐՔԷՆԹԱՅԼ
Նամ Լօնդրա վէ Էդինպուրկ եանդընը օնիսուրէնս քումբանիասը

		Ինկ. Լր.
Ասըլ սէրմաեէ		2,000,000
Իսթէնմիշ սէրմաեէ	450,000	
Յանդրն շիւպէսին-տէն հասըլ օլմուշ իհթիեաթագճէսի	1,156,690	1,660,690
1878 սէնէսին-տէ քեաբը սաֆի		976,119

Սահիպ իմզա քէնտուսինին, պալէատէքի իքի սիկուրթա գումբանեալարընն ՊԻՐԼԷՆՄԻՆ տէէնթօսու նասպ օլունմուշ օլուպ, եանկընն վէ էօմիւր սիկուրթասը իչին չօգ գօլայըգլար վիրէպիիր պիր հալտէ պուլունտուղունու , քէնտի պիր չօգ միւշթերիլերինէ, վէ իսթանպոլուն բաղպէթլու էհալիսինէ իլան իսէր :

NORTHERN
ASSURANCEO MPANY
ՆՈՐԹՀԷՐՆ
Նամ Լօնդրա եանդընը վէ էօմիւր
օնիսուրնա քումբանիասը

		Ինկ. Լր.
Ասըլ սէրմաեէ		3,000,00[illegible]
Իսթէնմիշ սէրմաեէ	150,000	
Եանդընն վէ էօմիւր շիւպէսինտէն հասըլ օլմուշ իհթիեաթ ագճէսի	525,000	675,900
1878 տէ սաֆի, քեաբ		4050

ՍԱՀԻՊ ԽԱԶԷԹԱ — ԿԱՐԱՊԵՏ Ց. ՓԱՆՈՍԵԱՆ